

Підходи до визначення категорії «економічна безпека»: сучасна парадигма

*Володимир Блинков,
аспірант кафедри економіки та фінансів,
ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК», м. Київ, Україна,
e-mail: blynkovVH@krok.edu.ua,
ORCID: 0009-0001-3409-5955*

Забезпечення економічної безпеки на всіх рівнях, було і залишається основним завданням у сфері управління національною економікою. Ефективна реалізація цього завдання є об'єктивно неможливою без належного наукового супроводу, який є базисом для прийняття відповідних управлінських рішень. Відповідно у наукових колах присутній широкий інтерес до категорії економічної безпеки та пов'язаних з нею елементів загальної системи управління національною економікою. Основою наукового пошуку в окресленій сфері є безумовно визначення самого поняття «економічна безпека». На сьогодні в науці, існують численні підходи до її визначення. Їх різноманіття викликано тим, що багато дослідників визначають категорію «економічна безпека» через призму власного кола наукових інтересів часто при цьому втрачаючи певні елементи її внутрішнього змісту. Крім того національна економіка не є статичною системою і постійно розвивається, що робить перелік факторів які на неї впливають змінним та різногранним. У зв'язку з цим змінюються підходи і до забезпечення економічної безпеки на різних рівнях, що накладає свій вплив на внутрішній зміст цієї категорії. Відповідно виникає об'єктивна необхідність дослідження внутрішнього змісту категорії «економічна безпека» в сучасних умовах розвитку інформаційного суспільства та діджиталізації національної економіки.

Для того, що максимально детально вивчити досліджувану категорію пропонуємо розглянути підходи до її визначення які існували в різний час та були прийнятими в науковому світі і знайшли визнання серед широкого кола вчених.

Найбільш поширеними в науковому світі серед визначень категорії «економічна безпека» є наступні.

Абалкін Л. визначає економічну безпеку як «сукупність умов та факторів, що забезпечують незалежність національної економіки, її стабільність і стійкість, здатність до постійного оновлення та самовдосконалення» [1, с. 5].

Інший вчений, М. Єрмошенко, розглядає досліджувану категорію як «стан економічного механізму країни, який характеризується збалансованістю та стійкістю до негативного впливу внутрішніх і зовнішніх загроз, здатністю забезпечувати на основі реалізації національних економічних інтересів сталий та ефективний розвиток вітчизняної економіки й соціальної сфери» [2, с. 26].

У свою чергу Г. Пастернак-Таранушенко, визначає економічну безпеку як «стан держави, що забезпечує можливість створення і розвитку умов для плідного життя її населення, перспективного розвитку її економіки в майбутньому та зростання добробуту її мешканців» [3, с. 29].

Енциклопедичні джерела визначають суть економічної безпеки як «складну багатофакторну категорію, що характеризує здатність національної економіки до розширеного відтворення з метою задоволення на визначеному рівні потреб населення і держави; протистояння дестабілізаційній дії чинників, які створюють загрозу стійкому збалансованому розвитку країни; забезпечення конкурентоспроможності національної економіки у світовій системі господарювання» [4].

Однією з найбільш підтримуваних у науковому світі є позиція професора Варналія З.С., який пропонує розуміти під економічною безпекою «систему економічних відносин, яка ґрунтується на механізмі узгодження економічних інтересів суб'єктів господарської діяльності, який дає можливість вирішувати економічні конфлікти з найменшими втратами та забезпечує незалежність, стійкість, розвиток, адаптаційність та інерційність національної економіки у взаємодії із внутрішнім і зовнішнім середовищем» [5, с. 54].

Цікавим є підхід С. Стеценка, який визначає категорію економічної безпеки як «стан економіки, що забезпечує достатній рівень соціального, політичного, оборонного існування і прогресивного розвитку суб'єкта безпеки, не вразливість і незалежність його економічних інтересів стосовно можливих зовнішніх і внутрішніх загроз і впливів» [6].

Проведений аналіз представлених визначень досліджуваної категорії дозволяє констатувати, що як уже зазначалося вище, всі запропоновані підходи визначають поняття «економічна безпека» виключно з позицій сфери наукового пошуку їх авторів, що ускладнює їх використання в практичній діяльності та не дає можливості повного розуміння сутності за сучасних умов інформаційного суспільства і діджиталізації національної економіки.

Для того щоб зрозуміти сучасну парадигму категорії «економічна безпека» необхідно врахувати той факт, що нині економіка знаходиться під значним впливом сучасних інформаційних технологій, які визначають її функціонування та частково формують коло основних загроз. На наш погляд, основними рисами національної економіки наразі є:

- глобалізованість усіх процесів та як наслідок взаємозалежність від економік інших країн;
- тотальна цифровізація всіх процесів які відбуваються в системі національної економіки;
- розвиток системи віртуальних грошових систем (крипто валют) та поступове витіснення ними традиційного грошового обігу;
- пришвидшення всіх процесів та зростання рівня ймовірності факторів зовнішнього та внутрішнього середовища, які впливають на функціонування національної економіки;
- визначальна роль впливу транснаціональних корпорацій і міжнародних фінансових інституцій.

Підхід до наукового вивчення розвитку галузі чи системи має бути парадигмоцентричним. Це дає можливість внутрішньо структурувати

дослідження з визначеної проблематики, визначити її ретроспективу та перспективу, а також закономірності поточного наукового розгортання [7].

Враховуючи викладене, в сучасних умовах розвитку цифрової економіки, під категорією «економічна безпека», на наш погляд, доцільно розуміти систему економічних відносин, яка ґрунтується на використанні всіма суб'єктами економічних відносин сучасних інформаційних технологій, за допомогою яких забезпечується нівелювання негативних ймовірнісних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища і забезпечується незалежність, стійкість і поступальний розвиток національної економіки в цілому та її окремих казуально пов'язаних елементів.

Резюмуючи, відзначимо, що сучасна парадигма категорії «економічна безпека» враховує в себе еволюційний розвиток в минулий історичні періоди та сучасний цифровий етап цивілізаційного поступу.

Ключові слова: економічна безпека; категорія; національна економіка; методичний підхід; парадигма.

Список використаних джерел

1. Абалкін Л.І. Економічна безпека: загрози та протидія їм. Питання економіки. 1994. № 12. С. 4-13.
2. Єрмошенко М.М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення: монографія. Київ: КНТЕУ, 2001. 309 с.
3. Пастернак-Таранушенко Г.А. Економічна безпека держави. Методологія забезпечення: монографія. Київ: Київський ек-ний інститут менеджменту, 2003. 320 с.
4. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-18765>
5. Варналій З.С., Буркальцева Д.Д., Саєнко О.С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритети зміцнення: монографія. Київ: Знання України, 2011. 299 с.
6. Стеценко С.П. Економічна безпека: сутність і структура. Інвестиції: практика та досвід. 2013. №24. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2013/26.pdf
7. Румик І.І. Продовольча безпека держави: питання теорії, методології, практики : монографія. Київ: ВНЗ «Університет економіки та права «КРОК». 2020. 420 с. DOI: <https://doi.org/10.31732/FS>